

Novotny Tihamér

Fuzionista tanulmányok II. – Tájkép Lamborghinivel Ázbej Kristóf kiállítása

(Magyar Műhely Galéria, Budapest, 2013. július 31 – augusztus 21.)

Magyar Műhely 166. szám

„Ázbej!” – szólítottam meg a közelmúltban a Hegyvidék Galériából éppen távozni készülő Kristótot – „Nem volt neked egy festőművész rokonod, akinek Imre a keresztneve?” Tudniillik egy hozzám eljutott írásos anyagban merült fel ez a név Giovanni Hajnal, azaz Hajnal János és Aba-Novák Vilmos, valamint a második világháború előtti és alatti magyarországi templomfestészet, pontosabban Tiszaalpár-Tiszaújfalú kapcsán.¹ Ázbej Kristóf kicsit meglepődött a kérdésen, de válaszában valószínűsíthető igenében ott bujkált annak a tudata, hogy nem sok ilyen nevű örményszármazék szaladgál ebben a picinnyé zsugorodott, egykorvult Monarchia-béli országban.

Ha azonban az ő életrajzát nézzük, hamar kiderül róla, hogy az 1953-ban született alkotó igen korán, már a '70-es évek elején távozott Magyarországról, s nem is olyan régen tért vissza szülőhazájába. Közben leginkább a fotó- és filmművészet, valamint a filozófia, a kommunikáció- és információelmélet kötötte le az érdeklődését. Magasabb szintű iskoláit is ilyen területen végezte Algériában és Párizsban. Ugyanitt olyan izgalmas, általa alkotott, s a művészeti gyakorlattal összekapcsolt fogalmakról és projektekről szerezhetünk tudomást, mint az „*időkapszula típusú kollázs*”, vagy a „*memóriagyorsító alagutak*”... Ezekről lehet ugyan némi elképzelésünk, ám nem ismervén se a Franciaországban maradt konkrét alkotásokat, se a pontos leírásokat, csak következtetni merészelünk arra, hogy Ázbej Kristóf jelen pillanatban nehezen hozzáférhető „*Fuzionista Kiáltványa*” – vagy más néven „*A nyerő vagy győzelmi stratégiája*” – egyenes következménye lehet a fentebb említetteknek, sőt, művészeti fejlődésének naprakész csúcspontját jelentheti.

Tudniillik Ázbej a festészetet mint témát, mint eszközt, mint „teremtő egyesülést” állítja vizsgálódásának középpontjába. Arról van tehát szó, hogy a művész, mintha csak tesztelni szeretné környezetét és elméletét, kiállításról-kiállításra csöpögtetni „fuzionista” alkotásainak újabb és újabb szériáit. A kiáltvány, az ideológia azonban még nem egészen publikus, nem igazán hozzáférhető, legalábbis magyarul.² Más körülírások azonban vannak. Ilyen például a *Szinergia, művészeti erőösszpontosítás* című manifesztációja, amelyben a következőket olvashatjuk a művész és teoretikus ars poeticájáról:

„Munkáim modern digitális eljárások alkalmazásával készülnek. A digitális festészet a kortárs képzőművészet területén is egyre inkább elterjedt forradalmian új technika, mely a grafikai szoftverek óriási tárházát és a programok által adott speciális lehetőségek sokoldalúságát használja fel a képalkotáshoz. [...]

A művészettörténeti adattárakhoz való gyors hozzáférés és a számítástechnikai eszközök által lehetővé tett magas szintű adatkezelés az új fuzionista művek esetében is alapvetően határozzák meg az alkotási folyamatot és a művek esztétikai rendjét. [...]

A művek legfőbb érdekessége, hogy kizárólag festészettörténeti [és fotótörténeti] idézetekből épülnek fel. Akár az utóbbi évtizedek zenéiben a DJ, aki szintén kész anyagmintákkal dolgozik, én műveimben az egyetemes művészettörténet ismert és kevésbé ismert alkotóinak műveit, motívumait, figuráit, ecsetvonásait, vonalait, színeit, fényeit, árnyait és árnyalatait hasz-

nálom fel, ezek végtelen rétegeit vegyítem, mixelem, ötvözeteikből építek szerves egészeket. Ezekből jön létre egy teljesen új valóság, absztrakció, formai világ. Korok, kultúrák és stílusok keverednek, egyszerre utalva a művészettörténet nagy alkotásainak kanonizált voltára és az egyedi műalkotások és reprodukciók összetett viszonyára. E művészet ikonográfiája ugyan mélyen gyökerezik a történelemben, de elhivatottságát tekintve feltétlenül valami alapvetően újat kíván felmutatni. [...]

Számomra továbbra is elsősorban egy esztétikai értékre fókuszáló, a mai korrall együtt lüktető új plasztikai nyelv megteremtésére tett kísérletről, és az e köré szerveződő művészeti elképzelések végtelen sokaságáról van szó. Ez utóbbiak legfőbb mozgatója egy alapvetően színergiacentrikus megközelítésre és művészeti erőösszpontosításra támaszkodó elgondolás.”

El kell ismerni, hogy ez egyrészt egy hallatlanul izgalmas és rendkívül aktuális, hogyan mondjuk filozofikus felvetése a „hogyan tovább festészet?” kérdésének; másrészt merész maga a tett, hogy egy alkotó „digitális festőtégelyként” használja a művészettörténet ismert vagy ismeretlen életműveit és egyes alkotásait, illetve azok részleteit; harmadrészt valóban meglepő az az esztétikai minőség, amellyel elkápráztat bennünket.

Tény, hogy egy valóságos problémalavinát indít el ez a fuzionista személet. Mert az az alapkérdés, hogy szabad-e, szabad-e mások műveit építőkövekként, kollázként használnom saját alkotásaim létrehozásánál, újabb és újabb kérdéseket generál. Például azt, hogy személyessé, egyedivé válhat-e egy olyan műalkotás, amely pusztán összeszerelésből és beleélésből születik meg? Vagy például azt, hogy kell-e, szükséges-e a személyiségfejlődéshez a valósággal való közvetlen kapcsolat? Vagy még inkább: vajon meddig parcellázható, meddig osztható az a festészeti terület, amelyet az egyéni, a személyes stílusjegyek világához lehet és kell még sorolnunk?

Mindig is úgy volt, hogy bizonyos festőknek megtetszettek bizonyos festők és azokból merítették, azokból építkeztek... Csak most mindez egy kicsit direkter történe?! Mert itt van a művészettörténetnek és az egyéniségeknek az a kimeríthetetlen világa, az a harmadik, ikszedik vagy „n”-dik típusú valósága, amellyel élni lehet és kell, s az új egyéniségek legfeljebb majd betagozódnak ebbe az elvarázsolt kastélyba, ebbe a feneketlen információs zsákba, hogy azután őket is kollázosni és „montálni” lehessen. Mindenesetre akárhogy is nézzük és forgatjuk magunkban ezt a problémát az alkotásnak igen sok köze van az animátori teremtéshez. Mert Ázbej Kristóf fuzionizmusa – játszunk el a szóval: „magfúzió metaforája” – valami olyan kimeríthetetlen és önreproduktív energiatermelésre rendezkedett be, amelynek lehet némi köze (s ezt persze ő súgta meg nekem!) a Teilhard de Chardin-féle „*teremtő egyesülés*” evolucionista filozófiához.³ Ennek a keresztényi gondolatnak, illetve fejlődéstudományi elméletnek a felkarolásával valóban más, új dimenziót kap Ázbej kollektív húrokat is pengető egyéni szemlélete és programja.

„A teremtés egyesüléssel jön létre; és igazi egység csakis teremtéssel valósul meg”, s „a lélekre-keltség az egyesüléssel arányos” – írja Chardin *A teremtő egyesülés* című tanulmányában – majd így folytatja: „amikor több egység (egy egész egységcsoport) egyesül felsőbbrendű monáddá, akkor valódi újraöntésre van szükség és ez végül is új szubsztanciát alkot, amelyet minden egyes esetben egy egészen új egységelv (lélek) alakít, amely egybe öleli régi egységek tömkelegét.”⁴

„A Mennyiség »kistestvére« a Minőség; de a Minőség lényegesen felsőbbrendű. Tehát helytelen volna, ha elkábulnánk a Tömeg láttára, vagy ha egy-egy Erő hatékonyságát azzal a rengeteg dologgal mérnénk, amelyeket megszületni készített. Nem a sokasodás, hanem az egységesülés növeli a Dolgokat...”⁵ „A szeretet egyesülést keres, vagyis a létezők érintkezését akarja.” [...] A Szeretet hajtja a létezőket, hogy ne zárkózzanak önző módon a saját energiáik falai mögé, hanem tárják ki magukat, nyílnak meg, adják át magukat a többieknek, lépjenek ki saját központjukból, – magasabb fokú egység Központja számára tegyék meg ezt. A Szeretet egymás között egyesíti a monádokat [vagyis az egyedi létezőket – s az igazi ego: a

személy –, ilyen értelemben tehát a személyeket]: szerepe különösen isteni és gondviselészerű abban a Világban, amelyben az értelem megjelenése az autonómia és az individualizmus válságát hozta.”⁶

Hát, valami ilyesfélének is fest Ázbej fuzionista programja...

¹ Tudniillik az 1937–43 között felépült Szent Benedek Lányai zárdatemplom szentélyének freskóját Aba-Novák Vilmos, Hajnal János, Kovács Zoltán és Azbey [Azbej] Imre készítette.

² A kiáltvány eredeti változatát lásd: http://spiralsyn&society.free.fr/cap_epigraphspage.htm

³ A művész az említett kiáltványában eredetileg a szerzőnek *Az emberi jelenség* c. kötetéből idéz...

⁴ In *ÚT AZ ÓMEGA FELÉ – Válogatás Teilhard de Chardin műveiből* (fordította P. Rezek Román o.s.b.), Szent István Társulat, Budapest, 1980, 90.

⁵ Uo, 97.

⁶ Uo, 99; 100-101.